

УДК 930(438):94(477)"19"

DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2020-33-118-120>

Іван Романюк

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

доктор історичних наук, професор (Україна)

E-mail: ivanvin811@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6427-9229>

ResearcherID AAB-4381-2020

Морозова О. Дослідження історії України першої половини ХХ ст. в сучасній польській історіографії: напрями, концепції, дискусії. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. П. Могили, 2020. – 431 с.

Анотація. У статті прорецензовано монографію, у якій автор, використовуючи насамперед польську історіографію, а також напрацювання сучасних українських істориків, на основі широкої джерельної бази робить аналіз української історії першої половини минулого століття істориками Польщі. На підставі цього визначено оригінальність дослідження, авторську концепцію бачення проблеми і практичну значимість наукової роботи.

Ключові слова: Україна, Польща, історія, проблеми, відносини, підходи, оцінки, події.

Ольга Морозова – відома вітчизняна дослідниця сучасної польської історіографії. Зокрема того, як польські науковці трактують історію України і польсько-українські відносини першої половини ХХ ст. Низка опублікованих статей і розвідок доповнені виходом монографії з цієї проблематики. Робота насичена суперечливими подіями, висвітлює нагромадження стереотипів та «білі плями» навколо українсько-польської минувшини.

Уже загальний погляд на структуру рецензованої монографії дає підстави відзначити, що авторка викладає матеріал не тільки в подієвому ключі, а в геополітичному ракурсі, аналізуючи доробок сучасних польських науковців і проводячи паралелі з напрацюваннями українських істориків та представників польської й української діаспори. Крім вступу, робота має п'ять розділів, висновки, короткий виклад матеріалу англійською мовою, список джерел, біограми польських українців, іменний покажчик.

Дослідниця слушно зауважує, що український і польський народи поєднує спільне багатівікове минуле, яке сприяє поглибленню співпраці на міжнародній арені. Однак українсько-польська минувшина залишила у спадок і трагічні події, які вносять дисонанс в українсько-польські відносини та оцінки історичної спадщини.

У першому розділі, розглядаючи історіографічні, джерелознавчі та методологічні аспекти, авторка зосередилася на загальному стані вивчення проблеми. На її переконання, критичний підхід до спільної минувшини урізноманітнив теми досліджень польських вчених, доповнив їх джерельним матеріалом. Вагомий внесок в інтелектуальне середовище Республіки Польща здійснив поборник польсько-українського порозуміння і співпраці Єжи Гедройць. Також істотний вплив на формування бачення польсько-українських відносин мав лист Б. Осадчука до Л. Валенси. Певне місце у пошуку спільних оцінок минувшини здійснила Польсько-українська комісія істориків. Сучасну польську історіографію історії України першої половини ХХ століття дослідниця пропонує розділити на сім періодів. Поворотним моментом у дослідженні історичної спадщини мала поява наукових осередків, таких як Інститут політичних досліджень ПАН, Фондація Святого Володимира, Південно-Східний науковий інститут в Перемишлі, Інститут Центрально-Східної Європи в Любліні та ін. Привертає увагу аналіз доробку польських істориків українського походження.

Характерно, що розвідки польських вчених кінця ХХ століття здебільшого характеризувалися пошуком фактів, ніж їх науковою інтерпретацією. Другий розділ «Новітня польська україністика: інституції, періодика, персоналії» характерний тим, що для розуміння загального процесу дослідження історії України в сучасній польській історіографії важливо з'ясувати стан та актуальні проблеми розвитку польської україністики, висвітлити історичний контекст її становлення, основні етапи поступу, особливості та напрями.

Перша світова війна поклала початок розвалу Європейських і Євразійських імперій, що дало шанс полякам і українцям відродити втрачену колись державність. Якщо поляки і українці були союзниками у боротьбі з російським самодержавством, то на Галичині історія українсько-польських відносин має своєю складовою давній конфлікт між двома народами. Висвітленню

польськими істориками цієї проблематики щодо періоду визвольних змагань 1917–1921 рр. присвячений третій розділ монографії.

«Українська проблематика міжвоєнного часу в сучасних польських наукових дослідженнях» – під таким заголовком значиться четвертий розділ монографії О. Морозової. На переконання дослідниці, міжвоєнний період заклав підвалини того жорсткого протистояння двох народів на Волині та в Галичині у роки Другої світової війни. Аналізуючи праці А. Хойновського, В. Менджецького, М. Папежинської-Турек, А. Новака, Я. Кенсика, Л. Капральської, Л. Кулінської, Р. Дрозда, Г. Купріяновича, Ч. Партача, Г. Грицюка та ін., дослідниця не випустила з-під уваги й напрацювання українських істориків В. В'ятровича, В. Комара, Ю. Макара, М. Кучерепи, О. Рудої, М. Швагуляка, Є. Сінкевича, І. Срібняка та ін.

Найбільш болісний відтинок в українсько-польських відносинах, який і понині збуджує негативні рефлексії у двосторонніх відносинах, – це 1939–1947 рр. На цей час приходяться найбільші втрати поляків та українців під час Другої світової війни, розв'язаної двома тоталітарними потугами – нацистською Німеччиною і сталінським Радянським Союзом, а також братовбивча Волинська трагедія і операція Вісла. У монографії достатньо ретельно проаналізовано ситуацію, у яку потрапили поза власною волею українці та поляки. Висвітлено два кардинально різні підходи польських істориків при оцінці Волинської трагедії. Дослідниця зазначає значну політизацію тих кривавих в історії наших народів подій.

Як і кожне значне за обсягом і охопленням у часі, це дослідження не позбавлено певних проблемних місць та упущень. Концентруючи свою увагу на статтях і монографічних дослідженнях, автор менше зосередилася на виданих у Польщі підручниках та навчальних посібниках, які відображають події першої половини ХХ століття. Не потрібно забувати, що саме в підручниках зазвичай знаходиться відображення офіційна позиція складних подій минувшини. У роботі час від часу зустрічаються певні повтори, хоча, можливо, автор вдається до них свідомо щоб чітко засвідчити власну позицію з ключових питань, піднятих у монографії.

Проте вказані недоліки не впливають на загальне. Праця певним чином підсумовує стан дослідження проблеми і займає помітне місце в сучасній українській історіографії.

Нагромаджений у праці матеріал свідчить про наявність широких можливостей для його використання при написанні підручників і посібників, у навчальному процесі, з історії українсько-польських відносин, практичній, викладацькій і науковій роботі.

Вважаю, що виконане О. Морозовою монографічне дослідження допоможе скласти загальне уявлення щодо стану вивчення сучасної польської історіографії України першої половини ХХ століття.

Иван Романюк

Винницький государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского
доктор исторических наук, профессор (Украина)

Морозова О. Исследование истории Украины первой половины ХХ в. в современной польской историографии: направления, концепции, дискуссии. – Николаев: Изд-во ЧНУ им. П. Могили, 2020. – 431 с.

Аннотация. В статье прорецензировано монографию, в которой автор, используя прежде всего польскую историографию, а также наработки современных украинских историков, на основе широкой источниковой базы делает анализ украинской истории первой половины прошлого века историками Польши. На основании проведенного анализа определены оригинальность исследования, авторская концепция видения проблемы и практическая значимость научной работы.

Ключевые слова: Украина, Польша, история, проблемы, отношения, подходы, оценки, события.

Ivan M. Romaniuk

Vinnitsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University
Dr (History), Professor (Ukraine)

Morozova O. Research of the history of Ukraine in the first half of the XXth century in modern Polish historiography : directions, concepts, discussions. – Mykolaiiv : Publishing house of ChNU named after P. Mogili, 2020. – 431 p.

Abstract. The article reviews a monograph in which the author, using primarily Polish historiography, as well as the work of modern Ukrainian historians, on the basis of a broad source base makes an analysis of Ukrainian history of the first half of last century by Polish historians. Based

.....
on the analysis, the originality of the research, the author's concept of the vision of the problem and the practical significance of the scientific work are determined.

Key words: *Ukraine, Poland, history, problems, relations, approaches, assessments, events.*

Статтю надіслано до редколегії 23.07.2020 р.
Статтю рекомендовано до друку 24.08.2020 р.